Victoria ee 11 Mustawayaasha Badbaadada Ilmaha

Fahamka Mustawayaasha Badbaadada Ilmaha ee Victoria

Mustawayaasha Badbaadada Carruurta (mustawayaasha) ayaa laga bilaabay Victoria bishii Janaayo 2016. Ilaa iyo wakhtigaasi, waxaan aragnay sida Mustawayaashu u horumarinayaan badbaadada carruurta iyo dhallinyarada.

Isbadellada dhacay 2022 iyo 2023 ayaa xataa Heerarkayaga sii xoojiyey.

Ilaa 1 Julaay 2022, ururada[1] fuliyey Heerarka waxa waajib ku noqotay inay u hogaansamaan Mustawayaasha cusub ee 11.

Heerarka 11 ahi waxay dejiyeen shuruudaha ugu yar waxayna tilmaamayaan ficillada ay tahay inay ururradu sameeyaan si carruurta iyo dhallinyarada loo ilaaliyo amnigooda.

Mustawayaashu waxay siiyaan hufnaan dheeri ah ururada waxayna la jaan-qaadayaan heerarka Australia intooda kale.

Heerarka 11aad waxa ku jira shuruudaha gaarka ah:

- in qoysaska iyo jaaliyadaha laga qeyb galiyo dadaalada ururada si caruurta iyo dhalinyarada loogu ilaaliyo amaan
- si diiradda loo saaro amniga carruurta Aborijiniska iyo dadka dhalinyar
- si loo maareeyo halista xadgudubka carruurta ee goobaha internetka
- wixii la xiriirta maamulka, nidaamyada iyo geeddi-socodka si carruurta iyo dhallinyarada nabadgelyadooda loo ilaaliyo.

Maxay hay'aduhu u baahan yihiin inay qabtaan?

Ururadu waa inay u hogaansamaan mustawayaasha 11aad

Guddigu wuxuu leeyahay macluumaad badan oo laga helaayo wabsaydkeena si uu uga caawiyo hay'aduhu inay fahmaan Heerarka oo ay dhaqangeliyaan.

Waxaanu sidoo kale jeclaan lahayn inaan kugu dhiirigelino inaad kaga biirtid halkaan si laguugu soo diro iimayl marka Komishanku soo saaro macluumaad cusub iyo hagitaan si looga caawiyo ururada inay u guuraan Heerarka.

Guddigu wuxuu leeyahay awood uu ku qaadayo tallaabo marka ururadu aanay u hogaansamin Heerarka.

---

[1] Dhammaan tixraacyada 'hay'adaha ay khuseyso' ayaa lagu beddelay dukumintigan 'urur / abaabul' sababo la xiriira marin u helid awgeed. Cidda ay khuseyso ayaa lagu qeexay qaybta 3 (1) ee *Sharciga Fayo-qabka iyo Badbaadada Carruurta ee 2005* waxayna qabataa hay'adaha ku hoos jira Heerarka Badbaadada Ilmaha.

Maxay yihiin mustawayaasha Badbaadada Ilmuhu?

Waxaa jira 11 Heerar oo Mustawaha Amaanka:

Mustawaha aaman ee Ilmaha 1 - Ururradu waxay abuuraan jawi dhaqan ahaan badbaado leh oo aqoonsiyo kala duwan oo gaar ah iyo waaya-aragnimada carruurta iyo dhallaanka Aborijiniska lagu ixtiraamo laguna qiimeeyo

Iyadoo la raacayo Mustawaha Nabdoon ee Ilmaha 1, urur waa inuu, ugu yaraan, hubiyaa:

1.1 Awoodda ilmaha ee muujinta dhaqankooda iyo ku raaxeysiga xuquuqdooda dhaqameed waa la dhiirigelinayaa oo loo taageerayaa si firfircoon.

1.2 Istaraatiijiyad ayaa kuxiran ururka dhexdiisa taas oo u qalabeynaysa dhamaan xubnahu inay qiraan oo ay qadariyaan awooda dhaqanka Aborijiniska ayna fahmaan ahmiyada ay u leeyihiin ladnaanta iyo badbaadada caruurta iyo dhalinyarada Aborijiniska.

1.3 Tallaabooyinka waxaa qaatay ururku si loo hubiyo in midabtakoorka ka dhex jiro ururka la aqoonsado, laga hor-yimaado oo aan loo dulqaadan. Dhacdooyin kasta oo cunsurinimo ah waxaa loola dhaqmaa sida ugu haboon

1.4 Ururku wuxuu si firfircoon u taageeraa una fududeeyaa ka qeybgalka iyo ka mid noqoshada carruurta Aborijiniska, dhalinyarada iyo qoysaskooda dhexdooda.

1.5 Dhamaan siyaasadaha ururka, nidaamyadiisa, nidaamyadiisa iyo nidaamyadeeduba waxay si wada jir ah u abuuraan jawi dhaqan ahaan lagu kalsoonaan karo oo loo wada dhan yahay isla markaana daboolaya baahiyaha carruurta Aborijiniska ah, dhalinyarada iyo qoysaskooda.

Heerka Ilmaha Mustawaha 2aad - Badbaadada carruurta iyo ladnaanta waxay ku xiran yihiin hoggaanka urur, maamul iyo dhaqan

Iyadoo la raacayo mustawaha 2aad ee amaanka ee Ilmaha, urur waa inuu, ugu yaraan, hubiyaa:

2.1 Ururku wuxuu bulshada u ballan qaadayaa badqabka carruurta.

2.2 Dhaqanka nabdoon ee cunugga ayaa loo ololeeyaa loona qaabeeyaa dhammaan heerarka ururka min kor ilaa hoos.

2.3 Nidaamyada dowladnimo waxay fududeeyaan hirgelinta siyaasadda badbaadada carruurta iyo ladnaanta heerarkeeda oo dhan.

2.4 Xeerka Anshaxu wuxuu siiyaa tilmaamo shaqaalaha iyo tabaruceyaasha heerarka akhlaaqda iyo waajibaadka laga filayo.

2.5 Istaraatijiyadaha maareynta halista waxay diiradda saareysaa ka hortagga, aqoonsashada iyo yareynta khataraha carruurta iyo dhallinyarada.

2.6 Shaqaalaha iyo tabarucayaashu waxay fahmayaan waajibaadkooda ku saabsan wadaagista macluumaadka iyo diiwaangelinta.

Heerka 3aad Amaanka Ilmaha 3 - Carruurta iyo dhallinta waxaa awood loo siiyay xuquuqdooda, ka qeyb qaadashada go'aamada iyagoo u saamaynaya si dhab ahna waa loo tixgeliyaa

Iyadoo la raacayo Heerka Nabdoon 3aad ee Ilmaha, ururka waxaa ku waajiba inuu, ugu yaraan, hubiyo:

3.1 Carruurta iyo dhallinyarada waxaa lagu wargelinayaa dhammaan xuquuqdooda, oo ay ku jiraan badbaadada, macluumaadka iyo ka qeybgalka.

3.2 Muhiimadda saaxiibtinimada ayaa la aqoonsan yahay isla markaana lagu dhiirrigelinayaa taageerada asxaabta, si looga caawiyo carruurta iyo dhallinyarada inay dareemaan nabadgelyo iyo in laga yareeyo go'doonka.

3.3 Meesha ay ku habboon tahay goobta ama xaaladda, carruurta iyo dhallinyarada waxaa la siiyaa fursad ay ku helaan barnaamijyada ka hortagga xadgudubka galmada iyo macluumaadka la xiriira ee ku habboon da'da.

3.4 Shaqaalaha iyo tabarucayaashu waxay la jaanqaadeen astaamaha waxyeellada waxayna fududeeyaan habab saaxiibtinimo u leh carruurta iyo kuwa dhalinta yar si ay u muujiyaan aragtidooda, ugana qayb qaataan go'aan qaadashada iyo soo gudbinta tabashooyinka.

3.5 Ururradu waxay leeyihiin xeelado lagu diyaarinayo dhaqan sahla kaqeybgalka kana jawaab celiya talooyinka carruurta iyo dhalinyarada.

3.6 Ururradu waxay siiyaan fursado carruurta iyo dhallinyarada inay ka qaybqaataan oo ay ka jawaabaan tabarucaaddooda, taas oo markaa xoojinaysa kalsoonida iyo ka-qaybgalka.

Jaangooyada Badbaadada Ilmaha 4 - Qoysaska iyo jaaliyadaha waa la wargelinayaa, oo waxay ka qayb qaadanayaan kor u qaadista nabadgelyada carruurta iyo ladnaanta

Iyadoo la raacayo Heerka Nabdoon ee Ilmahamustawaha 4aad, ururku waa inuu, ugu yaraan, hubiyaa:

4.1 Qoysasku waxay ka qaybqaataan go'aamada saamaynaya ilmahooda.

4.2 Ururku wuxuu la jiraa oo si furan ula xiriiraa qoysaska iyo bulshada wixii ku saabsan habka amaan ee ilmahooda iyo macluumaadka la xiriira waa laheli karaa.

4.3 Qoysaska iyo jaaliyaduhu waxay cod ku leeyihiin horumarinta iyo dib u eegista siyaasada iyo dhaqanka ururka.

4.4 Qoysaska, daryeelayaasha iyo bulshada waxaa lagu wargelinayaa howlaha iyo maamulka ururka.

Heerka Ammaan ee Ilmaha 5 - Sinnaanta waa la dhowraa oo baahiyo kala duwan ayaa lagu ixtiraamaa xagga siyaasadda iyo dhaqanka

Iyadoo la raacayo Heerka Nabdoon ee Ilmaha 5, urur waa inuu, ugu yaraan, xaqiijiyaa:

5.1 Ururka, oo ay ku jiraan shaqaale iyo mutadawiciin, wuxuu fahmayaa caruurta iyo dhalinyarada duruufaha kaladuwan, wuxuuna siiyaa taageero iyo wax u qabashada kuwa nugul.

5.2 Carruurta iyo dhallinyartu waxay marin u helaan macluumaad, taakuleyn iyo cabashooyinka hababka dhaqan ahaan u nabdoon, la heli karo oo si fudud loo fahmi karo.

5.3 Ururku wuxuu ahmiyad gaar ah siiyaa baahiyaha caruurta iyo dhalinyarada naafada ah, caruurta iyo dhalinyarada ka soo jeeda dhaqamo iyo luqado kala duwan, kuwa aan awoodin inay ku noolaadaan guriga, iyo lesbian, gay, bisexual, transgender iyo intersex carruurta iyo dhalinyarada dadka.

5.4 Ururku wuxuu ahmiyad gaar ah siiyaa baahiyaha carruurta iyo dhalinyarada Aborijiniska waxayna siisaa / u dhiirrigelisaa jawi dhaqan ahaan u nabdoon iyaga.

Heerka Nabdoon ee Ilmaha 6 - Dadka la shaqeeya carruurta iyo dhallinyarada ayaa ku habboon oo lagu taageeray inay ka tarjumaan nabadgelyada carruurta iyo qiyamka samaqabka ficil ahaan

Iyadoo la raacayo Heerka Nabdoon ee Ilmaha 6, ururku waa inuu, ugu yaraan, hubiyaa:

6.1 Qorista, oo ay ku jiraan xayeysiinta, hubinta garsoorka iyo shaqaalaha iyo tabaruca ka hor baaritaanka shaqada, xooggana saaraan badbaadada carruurta iyo ladnaanta.

6.2 Shaqaalaha ay khusayso iyo tabaruceyaashu waxay hadda la shaqeeyaan hubinta carruurta ama baaritaan u dhigma.

6.3 Dhammaan shaqaalaha iyo tabaruceyaashu waxay helayaan tababar ku habboon waxayna ka warqabaan waajibaadka saaran carruurta iyo dhallinyarada, oo ay ku jiraan diiwaangelinta xogta, wadaagga macluumaadka iyo waajibaadka ka warbixinta.

6.4 Kormeerka socda iyo maaraynta dadku waxay diiradda saarayaan badbaadada carruurta iyo ladnaanta.

Heerka Nabdoon ee Ilmaha mustawaha 7aad - Nadaamyada cabashooyinka iyo welwelka ayaa ah waxa ilmuhu diiradda saarayo

Iyadoo la raacayo Heerka Nabdoon ee Ilmaha 7, urur waa inuu, ugu yaraan, hubiyaa:

7.1 Ururku wuxuu leeyahay siyaasad la xiriirta cabasho diirada saareysa caruurta oo si cad u qeexaysa doorarka iyo masuuliyadaha hogaaminta, shaqaalaha iyo tabaruceyaasha, habab wax looga qabanayo noocyada cabashooyinka, jebinta siyaasadaha la xiriira ama Xeerka Anshaxa iyo waajibaadka waxqabashada iyo warbixinta.

7.2 Nidaamyada maaraynta cabashooyinka wax ku oolka ah waxaa fahamsan carruurta iyo dhallinyarada, qoysaska, shaqaalaha iyo mutadawiciinta, dhaqan ahaanna waa ammaan.

7.3 Cabashooyinka si dhab ah ayaa loo qaadaa, waxaana looga jawaaba si dhakhso leh oo dhammaystiran.

7.4 Ururku wuxuu leeyahay siyaasado iyo habraacyo jira oo wax ka qabanaya soo gudbinta cabashooyinka iyo tabashooyinka la xiriira hay'adaha ay khuseyso, haddii uu sharcigu u baahan yahay in la soo wargeliyo iyo haddii kaleba, iyo inuu la shaqeeyo fulinta sharciga.

7.5 Warbixinta, waajibaadka gaarka ah iyo waajibaadka sharciga shaqada ayaa la qabtay.

Amaanka ilmaha mustawaha 8aad - Shaqaalaha iyo mutadawiciinta waxaa lagu qalabeeyay aqoon, xirfado iyo wacyigelin si carruurta iyo dhallinyarada loo ilaaliyo xagga nabadgelyada, waxbarashada iyo tababarka.

Iyadoo la raacayo Heerka Nabdoon ee Ilmaha mustawaha 8aad, urur waa inuu, ugu yaraan, xaqiijiyaa:

8.1 Shaqaalaha iyo mutadawiciinta waxaa loo tababaray lagana taageeray inay si wax ku ool ah u hirgeliyaan siyaasada badbaadada carruurta iyo samaqabka ee ururka.

8.2 Shaqaalaha iyo tabaruceyaashu waxay helaan tababar iyo macluumaad si loo aqoonsado tilmaamayaasha waxyeellada carruurta oo ay ku jiraan waxyeelada ay geystaan carruurta kale iyo dhallinyarada.

8.3 Shaqaalaha iyo tabaruceyaashu waxay helayaan tababar iyo macluumaad si ay si wax ku ool ah uga jawaabaan arrimaha la xiriira badbaadada carruurta iyo ladnaanta iyo taageeridda asxaabtooda soo bandhiga dhibaatada.

8.4 Shaqaalaha iyo tabaruceyaashu waxay helayaan tababar iyo macluumaad ku saabsan sida loo dhisi karo jawi dhaqan ahaan badbaado u leh carruurta iyo dhallinyarada.

Jaangooyada Badbaadada Ilmaha 9 - Jawiga jirka iyo khadka tooska ah waxay dhiirrigeliyaan nabadgelyada iyo ladnaanta iyadoo la yareynayo fursadda carruurta iyo dhallinyarada waxyeello loogu geysan karo

Iyadoo la raacayo mustawaha Nabdoon amaanka Ilmaha 9, ururku waa inuu, ugu yaraan, hubiyaa:

9.1 Shaqaalaha iyo tabaruceyaashu waxay aqoonsadaan oo yareeyaan halista ka jirta goobaha khadka tooska ah iyagoo aan wax u dhimayn xuquuqda cunugga ee asturnaanta, helitaanka macluumaadka, isku xirnaanta bulshada iyo fursadaha waxbarasho.

9.2 Deegaanka internetka waxaa loo adeegsadaa iyada oo la raacayo Xeerka Anshaxa ee ururka iyo nabadgelyada carruurta iyo siyaasadda iyo dhaqamada samaqabka.

9.3 Qorshayaasha maaraynta halista waxay tixgelinayaan halista ka dhalan karta dejimaha abaabulka, waxqabadyada, iyo jawiga jir ahaaneed.

9.4 Ururada qandaraaska ku bixiya tas-hiilaadka iyo adeegyada ee dhinacyada saddexaad waxay leeyihiin siyaasado wax soo iibsi oo hubiya amniga carruurta iyo dhallinyarada.

Heerka Nabdoon ee Ilmaha 10ka jira - Hirgelinta Heerarka Nabdoon ee Ilmaha si joogto ah ayaa dib loogu eegaa oo loo hagaajiyaa

Iyadoo la raacayo Heerka Nabdoon ee Ilmaha 10 jirka, ururka ama hay'adu waa inay, ugu yaraan, hubisaa:

10.1 Ururku wuxuu si joogto ah u qiimeeyaa, u qiimeeyaa una hagaajiyaa dhaqamada badbaadada carruurta.

10.2 Cabashooyinka, walaaca iyo dhacdooyinka nabadgelyada ayaa la falanqeynayaa si loo ogaado sababaha iyo guuldarrooyinka nidaamka si loogu wargaliyo horumarin joogto ah.

10.3 Hay'addu waxay ka warbixisaa natiijooyinka ka soo baxa dib u eegista ku habboon shaqaalaha iyo tabaruceyaasha, bulshada iyo qoysaska iyo carruurta iyo dhallinyarada.

Heerka Nabdoon ee Ilmaha 11 - Siyaasadaha iyo habraacyada ayaa qoraya sida ururku ammaan ugu yahay carruurta iyo dhallinyarada

Iyadoo la raacayo Heerka Nabdoon ee Ilmaha 11, urur waa inuu, ugu yaraan, hubiyaa:

11.1 Nidaamyada iyo habraacyada ayaa wax ka qabta dhammaan Heerarka Nabdoon ee Ilmaha.

11.2 Nidaamyada iyo habraacyada waa la diiwaangeliyey waani fududahay in la fahmo.

11.3 Qaababka dhaqanka ugu fiican iyo la tashiga daneeyayaasha ayaa ka warbixinaya horumarinta siyaasadaha iyo nidaamyada.

11.4 Hoggaamiyeyaashu waxay u ololeeyaan una hoggaansamaan tusaalooyinka siyaasadaha iyo nidaamka.

11.5 Shaqaalaha iyo tabaruceyaashu waxay fahmaan oo hirgeliyaan siyaasadaha iyo nidaamyada.

Halkee laga helaa caawimaad

Maamulayaasha Heerarka Badbaadada Ilmaha iyo hay'adaha ugu sarreeya ama warshadaha ayaa laga yaabaa inay awoodaan inay bixiyaan macluumaad iyo taageero si ay uga caawiyaan hay'adaha inay u hogaansamaan Heerarka. Dulmarka guud ee nidaamiyayaasha Heerarka Badbaadada Carruurta ayaa lagu bixiyay Komishanka wabsaaydkiisa.

Waxaad la xiriiri kartaa Guddiga su'aalaha ama weydiimaha:

- Teleefoon: 1300 782 978
- Iimayl: contact@ccyp.vic.gov.au
- Booqo wabsaydka Komishanka: www.ccyp.vic.gov.au

Haddii aad u baahan tahay turjubaan, fadlan wac Adeegga turjumaada iyo Afcelinta 13 14 50 oo ka codso inay la xiriiraan Komishanka Carruurta iyo Dhallinyarada 1300 782 978.

Haddii aad naafo ka tahay maqalka, ama dhago culus tahay ama naafo hadalka ah, nagala soo xiriir Adeega Gudbinta Qaran. Macluumaad dheeriya, booqo: www.relayservice.gov.au.